

УДК 342.724

Кобетяк А. Р.

доктор політичних наук,
доцент кафедри філософії та політології
Житомирський державний університет імені Івана Франка

П'янікін В. А.

магістр державного управління

ПРОБЛЕМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Повномасштабна війна в Україні принесла зміни у більшість життєвих, політичних та адміністративних процесів. Відбулась переоцінка базових цінностей. Людська екзистенція всього українського сьогодні переживає відчутну кризу. Управлінські процеси також зазнали відчутних трансформацій у зв'язку із перерозподілом коштів на оборону країни. Значна кількість вагомих політичних реформ призупинилось, а то й скасувалось. Політика держави підстосувалась під військовий стан.

Відбулась переоцінка важливої реформи децентралізації державної влади, яка передбачає зміщення акценту повноважень для регіонів. Децентралізація – це делегування владних повноважень, а також бюджетних надходжень від центральних державних органів влади до органів місцевого самоврядування. До війни реформа децентралізації була ефективною для вирішення стратегічних завдань місцевого економічного та політичного розвитку. Її основний етап був присвячений вирішенню стратегічного завдання – реалізації євроінтеграційних процесів. Саме в умовах відкритої агресії РФ децентралізація успішно пройшла значні випробування та продемонструвала власну важливість. Випробування війною засвідчили необхідність реалізації розпочатої реформи. Це сприяє обороні та спротиву ворогові у прифронтових та прикордонних регіонах.

Фактично продублювалась ситуація 2014–2015 рр., коли старт реформи допоміг здолати сепаратизм та відцентрові тенденції. Тоді каталізаторами офіційного початку реформи стали успішне закінчення революції Гідності в 2014 р., втеча з країни президента В. Януковича та початок відкритого вторгнення в Україну з боку Російської Федерації [].

Успіх реформи був помітний не відразу. Як і більшість реформ децентралізація зустріла значний супротив. Київський Фонд "Демократичні ініціативи" та Центр ім. Розумкова у 2017 р. здійснили соціопитування стосовно сприйняття цієї реформи пересічними громадянами. 42 % українців підтримують децентралізацію. Негативно до неї ставилось 27 % опитаних. На той час її проведенню заважало нерозуміння громадянами розподілу повноважень на різних рівнях влади та пасивність у прийнятті рішень. Однак,

відбувся значний ріст поінформованості населення. Сьогодні рівень її підтримки сягає 82 % [ ].

Реформа децентралізації стартувала в Україні у 2014 році. Перемога Євромайдану дорого обійшлася країні: Росія анексувала Крим та підтримала сепаратистів на сході України. Згідно з першими мінськими угодами, Україна повинна була змінити свою конституцію і провести реформу децентралізації.

Реформа децентралізації стала відповіддю на очікувану зі сторони агресора федералізацію. Децентралізація – механізм передачі повноважень від центру на місця та створення об'єднаних територіальних громад, яким було передано повноваження у розподілі місцевих доходів та зборів, а також визначення умов роботи бізнесу на їхніх територіях. Як показала практика, сьогодні це вкрай необхідно для прифронтових регіонів.

Щоб задовольнити величезний запит усередині країни на розвиток місцевого самоврядування та зменшити можливість використання сепаратизму як чинника дестабілізації в умовах початку військової агресії проти України, новий Кабінет Міністрів України 1 квітня 2014 року затвердив концепцію реформи. З огляду на те що у 2008–2013 роках в Україні проводилася політика централізації, термін “децентралізація” був сприйнятий громадськістю позитивно.

Після повномасштабного вторгнення у 2022 р. реформа децентралізації збільшила кількість прихильників України на півдні та сході, що в умовах війни громади стали осередками організованого та стихійного спротиву в умовах окупації. Місцеві громади стали одним із факторів стійкості та спротиву агресорові, а місцеве самоврядування допомогло організувати оборону та захист України.

Отже, за дев'ять років від початку реформа децентралізації показала свою природню стійкість і важливість. Незважаючи на зміни парламентів, урядів та Президента адміністративно-територіальну реформу було завершено. В умовах війни вона також підсвітила переваги децентралізованої системи управління у вигляді підтримки територіальної оборони та зміцнення незалежності України. Якщо на початку реформи її головними завданнями були відхід від радянської, авторитарної системи управління територіями, економічний розвиток міст та сіл, забезпечення місцевої демократії, розвиток місцевого самоврядування та створення незалежних органів, то в умовах війни цінність реформи значно посилилась.

Підсумовуючи відзначимо, що практично втілена і своєчасна реформа децентралізації стала одним із ключових факторів демократизації, що позитивно виокремило Україну від країн пострадянського простору з їх тягою до авторитарних режимів. Окрім того, для розвитку реформи з 2014 по 2023 р. здійснено багато кроків, спрямованих на посилення місцевого самоврядування. Наприклад, ухвалено закон про співпрацю територіальних громад, проведено перший етап бюджетної децентралізації, посилено громадський контроль, спрощено процедури виборів голів районних та обласних рад, а низку повноважень передано органам місцевого самоврядування. Реформа триває,

однак вже сьогодні вона зарекомендувала себе як високоефективна складова боротьби з агресором.

Список літератури

1. Крутій В. Трансформація політичної системи суспільства в умовах гібридної війни : дис. на здобуття наук. ступеня д. політ. наук спец. 23.00.02. Київ, 2018. 498 с.

2. Солонтей О. Децентралізація як базовий підхід до ефективної відбудови України. 2024. URL: <https://ard-ukraine.org.ua/articles/274511>.